

Nr 489.

Av herr **Herlitz**, i anledning av *Kungl. Maj:ts proposition angående inhämtande av riksdagens samtycke till förordnande om tillämpning av vissa bestämmelser i allmänna förfogandelagen den 22 juni 1939 (nr 293)*.

Då 1949 förfogandelagen reviderades och dess giltighetstid förlängdes, var man på alla håll angelägen att i möjligaste mån tillförsäkra riksdagen medinflytande över dess tillämpning. I överensstämmelse härmed uttalade förfoganderättskommittén, att innan nya regleringar genomfördes, frågan därom borde underställas riksdagen, då så utan olägenhet kunde ske. Departementschefen anslöt sig till detta uttalande, men framhöll att i vissa lägen en dylik underställning icke lämpligen kunde äga rum. I sådana fall borde emellertid, sedan en ny reglering införts, riksdagen omedelbart underättas genom meddelande jämlikt § 56 riksdagsordningen. Andra lagutskottet anslöt sig härtill.

Enligt proposition nr 193 skall regeringen befrias från skyldigheten att på nu angivet sätt underställa riksdagen frågor om nya regleringar resp. underrätta riksdagen om sådana. De skäl som anförts härför äro ej övertygande. Det var förvisso ej endast i lägen, då regleringar framstode såsom "exceptionella åtgärder", som riksdagen önskade tillfrågas resp. underrättas. Fastmera tänkte man sig det fastslagna förfaringssättet såsom användbart under alla förhållanden. Och i själva verket synes det i ett läge där "ingripanden jämlikt förfogandelagen ej sällan bliva nödvändiga", där man med andra ord nalkas en ordning som liknar den under förra världskriget rådande ordningen, särskilt angeläget att riksdagen steg för steg får tillfälle att följa utvecklingens förlopp och bedöma vilka åtgärder den bör föranleda. Riksdagen bör därför, när den samtycker till att vissa stadganden i förfogandelagen må tillämpas, förklara att den vidhåller vad 1949 uttalades om riksdagens medverkan vid nya regleringar företagna med stöd av denna lag.

Propositionen aktualiserar även en annan fråga av stor konstitutionell betydelse. Välbekant är, att regeringen under världskriget 1939—45 utan förfogandelagens stöd, enbart på grund av RF § 89, ansåg sig befogad att företaga varjehanda regleringar, "handelsregleringar" m. m. Huruvida detta förfaringssätt var förenligt med regeringsformen eller ej var i hög grad omstritt. Detta statsrättsliga spörsmål är f. n. under utredning (se årets riksdagsberättelse s. 237). Det måste under dessa förhållanden väcka uppmärksamhet att, enligt vad propositionen upplyser, ånyo en s. k. handelsreglering genomförts, nämligen beträffande stenkol. Riksdagen har all anledning att

ställa sig den frågan, huruvida vi åter gå emot en tid, då vid sidan av den reglering, som grundar sig på den av riksdagen antagna förfogandelagen, regeringen av egen maktfullkomlighet vidtager åtgärder av likartad, stundom än mera ingripande beskaffenhet. Det riktiga synes vara, att räckvidden av regeringens ingripanden under utomordentliga förhållanden på folkhushållningens område alltigenom blir reglerad under riksdagens medverkan. I avvaktan på att för detta ändamål möjligen erforderliga förslag bliva förelagda riksdagen av Kungl. Maj:t synes nu från riksdagens sida den förväntan böra uttalas, att handelsregleringar o. d. icke måtte utan riksdagens samtycke genomföras i den mån de icke stödja sig på förfogandelagen.

På anförda skäl hemställas,

1) att riksdagen, vid besvarande av proposition nr 193, måtte förklara att den vidhåller vad vid 1949 års riksdag uttalades om riksdagens medverkan vid nya regleringar med stöd av förfogandelagen,

2) att riksdagen ville hos Kungl. Maj:t hemställa, att handelsregleringar o. d. icke måtte utan dess samtycke genomföras i den mån de icke stödja sig på förfogandelagen.

Stockholm den 24 april 1951.

Nils Herlitz.
